

Феномен емоційного інтелекту: теоретичні підходи

Проблема розвитку емоційного інтелекту – нового психологічного феномену, є однією з актуальних у психолого- педагогічній науці. Загалом, спектр зацікавленості цим феноменом нині доволі широкий - він охоплює академічну науку, сферу бізнесу й менеджменту, прикладну психологію та ін. Погляди вчених на зміст ЕІ, пояснення його основних структурних компонентів доволі різні. Тож мета дослідження - проаналізувати й узагальнити наукові підходи до трактування поняття «емоційний інтелект».

Термін з'явився наприкінці минулого століття у публікаціях американських учених Г. Гарднера (1983), П. Саловея (1990) та Дж. Майєра (1993), які розглядали його як підструктуру соціального інтелекту. Емоційний інтелект автори оригінальної концепції визначали як «групу ментальних здібностей, які сприяють усвідомленню та розумінню власних емоцій і емоцій оточення» [1,с.124].

Структура емоційного інтелекту охоплює здатність ідентифікації емоцій; розуміння емоцій; керування емоціями; використання цієї інформації з метою ефективного управління мисленням і діями; прийняття правильного рішення.

Аналіз наукової літератури дозволив виокремити такі основних підходи до розуміння ЕІ у західній психології:

□ дослідження емоцій та інтелекту відокремлені, емоції розглядаються як продукт надмірної чуттєвості, концепція інтелекту винятково когнітивна (1900-1969);

□ когнітивні теорії емоцій, в яких емоційні реакції тлумачаться як функції пізнання й оцінки; позитивні емоції визначаються як стимули активізації мислення, підвищення його продуктивності; Р. Бар-Он вводить у науковий обіг поняття «коефіцієнт емоційності»; тож у центрі уваги науковців – взаємовплив когнітивних та емоційних процесів (1970-1989);

□ емоційний інтелект визначається предметом психологічного дослідження – статті Дж. Майєра і П. Саловея; конкретизується розуміння ЕІ у двох формах його прояву: міжособистісного та внутрішньоособистісного – праця Г.Гарднера «Множинність виявлення інтелекту» (1990-1993);

□ популяризація концепту емоційний інтелект; обґрунтування значення ЕІ в досягненні особистісного зростання і професійного успіху – книга Л. Гоулмана «Емоційний інтелект», «змішана модель» ЕІ Д. Гоулмана та «модель емоційного інтелекту» Р. Бар-Она (1994-1997);

□ обґрунтування суті феномену ЕІ та методик його вимірювання - стандартизований тест для вимірювання ЕІ за «моделлю здібностей» Дж. Мейєра, П. Селовея, Д. Карузо (з 1998 - до нині).

Проблема єдності емоційної і когнітивної сфери психіки, структура ЕІ, його функції та особливості розвитку також є предметом досліджень вітчизняних науковців: О.Власова, С. Дерев'янка, С. Дубовик, Н. Коврига, В. Москалець, Е. Носенко, І. Опанасюк, М. Шпак та ін. Так, Е. Носенко емоційний інтелект розглядає у контексті єдності зовнішнього і внутрішнього щодо детермінації психічного. На її думку, ЕІ як «аспект виявлення внутрішнього світу особистості відображає міру розумності ставлення людини до світу, до інших та до себе як суб'єкта життєдіяльності. Йому притаманні внутрішні та зовнішні компоненти, котрі зумовлюють стресозахисну та адаптивну функції цієї інтегральної особистісної властивості» [2, с.21].

Список літератури

1. Лабач М.М. Емоційний інтелект як передумова успішного розвитку особистості. Вісник Львівського державного університету безпеки життєдіяльності. 2016. № 13. С. 214-220.
2. Носенко Е. Л. Емоційний інтелект: концептуалізація феномену, основні функції: монографія. К.: Вища школа, 2003. 126 с.